

מזכר – חובות אבודים בעקבות ע"מ 19-06-39314 איחוד עוסקים תנובה בע"מ ואח' מנהל מע"מ

לקוחות נכבדים,

טרם הגשת דוחות המס ישנה חשיבות לבחינת האפשרות להכרה בחובות מסופקים במישור העסקי, ולכן אנו ממליצים לבחון את יתרות החייבים, ולבדוק עמידה בתנאים לעניין ההכרה בחובות כאבודים לצורכי מס ולצורכי מע"מ - לצורך הפקת הודעות זיכוי וקבלת החזרי המע"מ בגינם.

במזכר זה נסקור לנוחיותכם את התנאים להכרה בחובות אבודים, וכן, נבקש להביא לידיעתכם, פסיקה חדשה של כבוד השופט בורנשטיין בבית המשפט המחוזי בלוד בעניין איחוד עוסקים תנובה בע"מ ואח' נ' מנהל מע"מ (ע"מ 19-06-39314) ("עניין תנובה") לפיה עוסק זכאי לקבל החזר מע"מ בגין חוב אבוד, גם בנסיבות בהן חברת הביטוח שיפתה את העוסק בגין הסכום האבוד. החלטה חשובה זו הינה בעלת משמעות בכל הנוגע להתנהלותם של עוסקים מול רשויות מע"מ בקשר עם חובות אבודים אשר נרכשו לגביהם פוליסות ביטוח על ידי העוסק.

בהתאם להוראות חוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975 ("החוק"), לעיתים מועד החיוב במס בנוגע לעסקאות מסוימות קודם לקבלת התמורה מהקונה או ממקבל השירות. במקרים אלה עלול להיווצר מצב בו העוסק שילם את מס העסקאות בגין העסקה, אך בשל נסיבות כאלו ואחרות, התמורה בגינה לא התקבלה. במצב זה בהם החוב הפך ל"חוב אבוד", רשאי העוסק להוציא הודעת זיכוי לחייב בגין המס ששולם, להגיש הודעה למע"מ ולקבל החזר מרשויות מע"מ.

זאת בכפוף לסד הזמנים שנקבע בחוק ובתקנות שהותקנו מכוח, ולהתקיימותם של התנאים שנקבעו בבית המשפט העליון בפסק דין אלקה אחזקות בע"מ (ע"א 2112/95) שהפך להלכה מחייבת ("הלכת אלקה"), שהינם: בוצעה עסקה; הוצאה חשבונית; מס העסקאות בגינה שולם; המוכר או נותן השירות לא קיבל את התמורה בגין העסקה; החוב הפך לחוב אבוד.

ביום 7 במאי 2012, הוציאה רשות המיסים הוראות פרשנות הקובעת מספר הוראות לגבי הכרה בחוב אבוד ("הוראות הפרשנות"). בין היתר, התייחסה הוראת הפרשנות לתנאים בהם נדרש העוסק לעמוד ומנתה את המצבים בהם ייחשב החוב כחוב אבוד: ננקטו הליכי פשיטת רגל ונקבעה חלוקת דיבידנד סופי, קיים הסדר נושים, החייב נפטר ואין נכסים למימוש, החייב עזב את הארץ ואין נכסים למימוש. יובהר, שכאשר סכום החוב אינו גדול – המנהל רשאי להכיר בחוב כאבוד אם ננקטו הליכי גבייה שלא הניבו תוצאות.

לעניין מסגרת הזמנים בה ניתן להוציא הודעות זיכוי בגין החוב האבוד יובהר כי הודעת זיכוי והגשת הודעה ייעשו לאחר שחלפו שישה חודשים מהמועד שבו הוצאה החשבונית שבשלה נוצר החוב וכל עוד לא חלפו שלוש שנים מן המועד כאמור (כאשר במניין השנים לא יבוא פרק הזמן שהליכים משפטיים היו תלויים ועומדים).

במסגרת הוראת הפרשנות נקבע כי במקרה שבו לאחר הוצאת הודעת הזיכוי בגין החוב האבוד, הצליח העוסק לגבות את התמורה (כולה או מקצתה) מגורם כל שהוא (לרבות ערבים, חברות ביטוח וכו') – תהא התמורה חייבת במס במועד קבלתה.

בעניין תנובה, רכשה חברת תנובה, פוליסת ביטוח לאירוע ביטוחי של הפסד תמורה בגין סחורות ו/או שירותים שנמכרו לקונה ולא נקבלה התמורה בגינם. בעקבות כניסתו של אחד מלקוחותיה לחדלות פירעון, שילמה חברת הביטוח לתנובה תגמולי ביטוח בגין החוב האבוד בהתאם לתנאי הפוליסה. כעבור מספר חודשים, קבע המנהל המיוחד של הלקוח החייב, כי תנובה צפויה לקבל כ-55% משיעור החוב. בעקבות כך, הוציאה תנובה הודעות זיכוי על סך 45% מהחוב לרשויות

מע"מ, בבקשה לקבל החזר בגין מס העסקאות ששולם על עסקאות אלו, שתמורתם כאמור לא תתקבל. רשויות המס דחו את בקשותיה של תנובה בטענה כי אין לראות בחוב של החייב לתנובה חוב אבוד, שכן בגינו קיבלה תנובה תגמולי ביטוח. על החלטה זו הגישה תנובה ערעור לבית המשפט המחוזי.

בית המשפט המחוזי קיבל את טענותיה של תנובה, בקבעו כי הסדר החזר מע"מ בגין חוב אבוד חל על מערכת היחסים שבין העוסק לקונה, ואילו פוליסת הביטוח וקבלת התגמולים מכוחה, חלה על מערכת היחסים שבין העוסק לחברת הביטוח. למעלה מכך, נקבע כי אם חוב נחשב כחוב אבוד לצרכי ביטוח, אין סיבה שלא לראותו כחוב אבוד גם לצרכי מע"מ. עוד קבע בית המשפט, כי ניתן להסיר את החשש כי תנובה תהנה "מכפל פיצוי", שכן בין תנובה לחברת הביטוח קיים הסדר לפיו תנובה תפעל להשבת המס ששולם למע"מ, וכי הסכום שיתקבל יושב במלואו לחברת הביטוח. שלישית, וחשוב מכל, קבע בית המשפט כי יש לפרש את הוראת הפרשנות של רשות המיסים לגבי חוב שהוחזר על ידי העוסק, כמתייחסת רק לגבי חוב שנגבה מגורם כלשהו מטעמו של החייב – ולא לגבי חוב שנגבה מגורם מטעמו של העוסק, דוגמת התקשרות של העוסק עם חברת ביטוח.

משמעות פסק הדין היא כי עוסקים יוכלו מעתה להבטיח את קבלת התמורות בגין השירותים והסחורות המסופקים על ידם באמצעות רכישת פוליסת ביטוח, בלי לחשוש מאיבוד הזכאות להחזר מס העסקאות בגין העסקאות האבודות. קביעה ראויה זו של בית המשפט המחוזי תספק וודאות רבה לעוסקים, שיוכלו להמשיך להיעזר בשירותי חברות הביטוח, בלא שתהיינה לכך השלכות מסויות.

* * *

ניהול נכון של הליך הכרה בחובות אבודים הינו בעל השפעה מהותית על העסק, תזרים המזומנים והיבטי המס. על כן, אנו ממליצים לכל מי שהנושא רלוונטי עבורו, לפנות בהקדם למחלקת המיסים של משרדנו, נשמח לעמוד לשירותכם בכל שאלה פרטנית בעניין ולסייע בכל הדרוש.

הסקירה לעיל הינה בבחינת תמצית. המידע הכלול בה נמסר למטרות אינפורמטיביות בלבד ואין במידע כדי להוות ייעוץ משפטי. לקבלת פרטים נוספים, אנא פנו לעו"ד ורו"ח ליאת נויבירט, שותפה במחלקת המיסים וראשת תחום מע"מ, גולדפרב זליגמן ושות', בדוא"ל liat.neuwirth@goldfarb.com /או בטלפון 03-6089161.